

Vergaderjaar 2023–2024

36 470 X

**Wijziging van de begrotingsstaten van het
Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2023
(wijziging samenhangende met de Najaarsnota)**

Nr. 3

**VERSLAG HOUDENDE EEN LIJST VAN VRAGEN EN
ANTWOORDEN**

Vastgesteld 8 januari 2024

De vaste commissie voor Defensie, belast met het voorbereidend onderzoek van dit voorstel van wet, heeft de eer verslag uit te brengen in de vorm van een lijst van vragen met de daarop gegeven antwoorden.

De vragen zijn op 11 december 2023 voorgelegd aan de Minister van Defensie. Bij brief van 15 december 2023 zijn ze door de Minister van Defensie beantwoord.

Met de vaststelling van het verslag acht de commissie de openbare behandeling van het wetsvoorstel voldoende voorbereid.

De fungerend voorzitter van de commissie,
De Roon

Adjunct-griffier van de commissie,
Manten

Vragen en antwoorden

Vraag 1

Kunt u aangeven welke impact de levering van Defensiematerieel aan Oekraïne heeft op de operationele gereedheid van onze krijgsmacht? Indien dit een negatieve impact heeft, kunt u aangeven hoe Defensie dit wil gaan inlopen?

Antwoord 1

De effecten van de geleverde steun op de gereedheid van de Nederlandse strijdkrachten worden periodiek toegelicht in de leveringenbrief naar uw Kamer. Gezien de omstandigheden worden de effecten op de gereedheid door Defensie als acceptabel beoordeeld. De voortdurende ondersteuning van Oekraïne en met name leveringen uit (operationele) voorraden hebben in toenemende mate consequenties voor de eigen gereedstelling en inzet. Daarnaast heeft de voortdurende militaire steun aan Oekraïne een vertragend effect op verwervingsprojecten.

Defensie neemt maatregelen om deze gevolgen te mitigeren. Zo worden maatregelen genomen om de aankoop van vervangend materieel te versnellen en wordt project- en inkoopcapaciteit versterkt. Het kabinet houdt ook bij toekomstige verzoeken aandacht voor de effecten op de gereedheid.

Vraag 2

Hoe heeft de militaire samenwerking met Israël in 2023 concreet vorm gekregen?

Antwoord 2

De defensiesamenwerking tussen Israël en Nederland is verbonden aan strenge voorwaarden. Elke vorm van samenwerking wordt daarom zorgvuldig en afzonderlijk afgewogen. In 2023 bestond de bilaterale militaire samenwerking met Israël uit trainingen, kennisuitwisseling en contractuele afspraken. Voorbeelden hiervan zijn *military-to-military talks*; Israëlische deelname aan Nederlandse trainingen op het gebied van de fysiologische aspecten van vliegen, ontsnappen uit een onderzeeër en de onderzeebootcommandantencursus; en een bezoek van Nederlandse KMA-cadetten aan Israël en de Palestijnse Gebieden. Samenwerking op het terrein van trainingen en kennisuitwisseling in het operationele domein hebben sinds de aanslagen van Hamas op 7 oktober 2023 niet plaatsgevonden. Toekomstige militaire samenwerking met Israël zal worden gezien in het licht van de huidige ontwikkelingen.

Vraag 3

Kunt u een volledig overzicht geven van de aankoop van Israëlisch militair materieel in de afgelopen tien jaar en de kosten hiervan?

Antwoord 3

Over de aankoop van militair materieel wordt uw Kamer geïnformeerd conform de afspraken in het kader van het Defensie Materieelproces (DMP, Kamerstuk 27 830, nr. 417, d.d. 1 november 2022), via het Defensie Projectenoverzicht (DPO, Kamerstuk 27 380, nr. 417, d.d. 19 september 2023) en de voortgangsrapportages van grote projecten.

Vraag 4

Kunt u, per project, een overzicht geven van de inschakeling van de Nederlandse industrie bij de aanschaf van Israëlisch militair materieel sinds 2014?

Antwoord 4

De Kamer wordt tweejaarlijks geïnformeerd over industriële participatie door de NLDTIB via de Rapportage Industrieel Participatiebeleid van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (Kamerstuk 26 231, nr. 33 van 29 december 2021).

Vraag 5

In welke begroting wordt de voor 2024 tot een bedrag van € 2 miljard toegezegde militaire steun aan Oekraïne verwerkt?

Antwoord 5

De toegezegde militaire steun aan Oekraïne van € 2 miljard voor 2024 wordt verwerkt in de Ontwerpbegroting van 2024. De betreffende Nota's van Wijziging op de Ontwerpbegroting 2024 worden voor de begrotingsbehandeling aan uw Kamer aangeboden.

Vraag 6

Waar is de € 790 miljoen aan uitgaven voor Oekraïne (bijlage 3 Najaarsnota) voor bestemd en waar is dit terug te zien op de begroting?

Antwoord 6

Dit bedrag is bestemd voor de steun aan Oekraïne, zowel door de levering van commercieel aangeschafte militaire goederen als de levering van eigen voorraad. De € 790 miljoen aan uitgaven is begroot in hoofdstuk 10 en daarbinnen voor het overgrote deel op artikel 1 Inzet. Uw Kamer wordt in de leveringenbrieven periodiek geïnformeerd over de militaire steun aan Oekraïne.¹

Vraag 7

Klopt het dat materiële, personele en operationele gereedheid van de krijgsmacht ondanks de extra middelen verder gedaald zijn?

Antwoord 7

Gedurende 2023 is het absolute aantal personeelsleden binnen Defensie toegenomen, maar de organisatie groeit momenteel sneller dan de netto instroom, waardoor de kwantitatieve personele vulling relatief afneemt. Het aantal inzetbare eenheden dat operationeel gereed is voor hoofdstuk 1 is echter significant toegenomen. Daarentegen is de operationele gereedheid voor hoofdstuk 2 en 3 licht gedaald. Ten aanzien van de materiële gereedheid bestaat een wisselend beeld. Er zijn wapensystemen waarbij de materiële gereedheid is gedaald, maar bij andere wapensystemen is een stijging waar te nemen.

Vraag 8

Wat is het effect van de 2e supplettoire begroting op het percentage van het bbp dat aan Defensie wordt besteed (de NAVO-norm) voor 2023 en 2024? Wat zijn de percentages nu?

Antwoord 8

De mutaties als gevolg van de 2^e supplettoire begroting hebben invloed op het bbp-percentage voor het jaar 2023. Dit is na verwerking van de mutaties van de 2^e supplettoire begroting 1,50%. Het kabinet informeert uw Kamer en de NAVO regelmatig via de reguliere begrotingscyclus en via actualisering van het Nationaal Plan voor de NAVO over de actuele stand van de defensiebegroting en het NAVO-percentage.² De Nota's van

¹ Zie voor de meest recente leveringenbrief: https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2023Z20220&did=2023D49397

² Zie de ontwerpbegroting 2024 van Defensie voor (een toelichting bij) het NAVO-percentage: <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/wetsvoorstellen/detail?cfg=wetsvoorsteldetails&qry=wetsvoorstel%3A36410X>

Wijziging op de Ontwerpbegroting 2024 worden voor de begrotingsbehandeling aan uw Kamer aangeboden.

Vraag 9

Kunt u inzichtelijk maken welke, van de in de brieven over levering militaire goederen aan Oekraïne, genoemde bedragen leiden tot directe uitgaven vanuit de begroting van Defensie en hoe die in de begroting zijn verwerkt, inclusief verwijzing naar artikel en jaar?

Antwoord 9

Alle bedragen die worden genoemd in de brieven over de levering van militaire goederen aan Oekraïne leiden tot uitgaven vanuit de Defensiebegroting, waarvoor Defensie generaal wordt gecompenseerd. De bedragen benoemd onder de commerciële leveringen en het *International Fund for Ukraine* zijn al uitgegeven, deels in 2022 en deels in 2023, het effect hiervan is steeds verwerkt in de Defensiebegroting onder artikel 1 Inzet. Het bedrag dat wordt benoemd onder geleverde eigen voorraad is ook begroot in 2022 en 2023. Het financiële effect, de generale compensatie hiervoor, werd in 2022 en tot medio 2023 begroot op artikel 1 Inzet en vervolgens overgeheveld naar het Defensiematerieelbegrotingsfonds, van waaruit het vervangingstraject start. Na medio 2023 is de compensatie direct op het Defensiematerieelbegrotingsfonds begroot. Het benoemde bedrag voor het NAVO-fonds is uitgegeven deels in 2022 en deels in 2023, het financiële effect hiervan verliep via de begroting van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.